

Wethouder Michiel van Liere voor de voormalige basisschool De Wegwijzer: "Ontmantelde gebouwen bevatten vaak bruikbare elementen".

18

CIRCULARITEIT SPEERPUNT VOOR HOUTEN

VLIEGWIEL KRIJGT STEEDS MEER VAART

Houten formuleerde een langetermijnvisie die ervoor moet zorgen dat de gemeente in 2040 stil, schoon en klimaatneutraal is. Circulariteit is daarbij een belangrijk element. Ook het bedrijfsleven ziet in toenemende mate de kansen van een circulaire benadering, ervaart wethouder Michiel van Liere. Om die kansen te verzilveren, zijn samenwerking en transparantie cruciaal.

TEKST: HANS HAJÉE
FOTOGRAFIE: MARNIX SCHMIDT

Michiel van Liere is wethouder in het Houtense college dat binnenkort wordt opgevolgd door een nieuw gemeentebestuur. In zijn portefeuille onder meer duurzaamheid en energietransitie. "In het huidige tijdsgewricht staan energietransitie, klimaatadaptie en grondstoffenschaarste hoog op de agenda. Hoe meer kringlopen we

weten te sluiten – of het nu gaat om energie of om fysieke materialen – hoe duurzamer ons verblijf op aarde wordt." Door de alsmear toenemende wereldbevolking neemt de schaarste op veel gebieden – denk aan voedsel – verder toe. Daarom verdient circulariteit alle aandacht, aldus Van Liere. Hij wijst ook op het geopolitieke

aspect. "Europa kent 54 kritische grondstoffen; 90% daarvan komt uit China. Deze afhankelijkheid maakt ons kwetsbaar, net als de grootschalige afname van Russisch gas."

CONCRETE AMBITIES

Houten wil in 2040 een schone, stille en klimaatneutrale stad zijn. Om dit te bereiken,

is er een uitvoeringsprogramma met vier pijlers: energietransitie, klimaatadaptie, duurzame mobiliteit en de circulaire stad. Dit programma bevat concrete ambities zoals de doelstelling om uiterlijk dit jaar tien circulaire inkoopprojecten af te ronden. "Nederlandse overheden besteden samen jaarlijks 60 miljard euro aan," zegt Van Liere. "Bij een gemeente als Houten gaat het om zo'n 40 miljoen. Deze inkoopkracht is een effectief middel bij het op gang brengen van de circulaire transitie. Nu doen we met een paar circulaire inkooptrajecten ervaring op. Een mooi vervolg zou zijn om in principe uitsluitend circulair in te kopen. Alleen op goede gronden kan daarvan worden afgeweken. Bijvoorbeeld omdat nog geen circulair alternatief voorhanden is."

ACHT KEER NIEUWE KLEDING

De circulaire inkoopprojecten beslaan een breed terrein. "In april 2018 zijn onze bureaustoelen vervangen door circulaire exemplaren. Samen met marktpartijen zijn in een aantal sessies de mogelijkheden onderzocht. Daarbij was bijvoorbeeld ook aandacht voor de herkomst van materialen en hergebruik van zowel de vorige als huidige bureaustoelen." Een intensief traject met een positief resultaat. "De nieuwe stoelen zijn niet alleen circulair, ze zitten ook nog eens heerlijk," meldt de wethouder. Ook bij de bedrijfskleding waren circulariteit en kwaliteit randvoorwaarden. Versleten kleding wordt verzameld en tot grondstof teruggebracht waarvan opnieuw kleding wordt gemaakt. Dit proces herhaalt zich tot wel acht keer. Is deze vorm van hergebruik uiteindelijk niet meer mogelijk dan krijgt de kleding in een andere toepassing een volgend leven.

SCHAALGROOTTE

Afvalscheiding kreeg in Houten een impuls met een vierde minicontainer voor plastic afval. "Ons scheidingspercentage was al hoog en is met deze nieuwe component verder gestegen. Hierdoor neemt de restfractie – afval dat niet geschikt is voor hergebruik en verbrand wordt – verder af."

Van Liere noemt ook een actueel project waarbij verf een tweede leven krijgt. "Vrijwel iedereen heeft aangebroken blikken verf thuis. Die worden vaak weggegooid en verdwijnen in de verbrandingsoven. Binnenkort zamelt een aantal regionale gemeenten verf-

blikken afzonderlijk in, te beginnen met latex. Akzo Nobel helpt ons deze verf een tweede leven te geven. Inwoners kunnen tegen een scherpe prijs verf kopen. Een volgende stap is om ingezamelde verfresten te mengen tot 'nieuwe' verf. Zo wordt de kringloop van dit product verder gesloten." Ander voorbeeld zijn matrassen. "Een regionale ondernemer die een fabriek wil starten waar gebruikte matrassen worden verwerkt, is erbij gebaat dat deze in grote hoeveelheden worden ingezameld. Samen met de Economic Board Utrecht wil een aantal gemeenten hierbij helpen. Schaalgrootte is vaak een voorwaarde voor een sluitende circulaire businesscase. Door als gemeenten samen op te trekken, dragen we hieraan bij."

VERBINDING MET VIANEN

Deze samenwerking krijgt op meerdere fronten vorm. "Houten-Noord krimpt. Schoolgebouwen worden overbodig en maken plaats voor woningbouw. Voor gemeenten die groeien en waar juist scholen gebouwd worden, bevatten dergelijke ontmantelde gebouwen vaak bruikbare elementen. Zo'n verbinding proberen wij tot stand te brengen met buurgemeente Vianen, bijvoorbeeld bij onze te slopen basisschool De Wegwijzer." Dergelijk hergebruik is nu nog een zeldzaamheid. "In de toekomst moet het vast onderdeel zijn van ons werkproces."

NAT EN DROOG

In Nederland is de bouw verantwoordelijk voor 50% van het grondstofverbruik. Uit oogpunt van circulariteit is hier dus veel winst te halen. Van Liere benadrukt dat daarvoor een fundamenteel andere benadering nodig is. "Al eeuwenlang worden bouwelementen verbonden met zogenaamde natte verbindingen; denk aan cement en beton. Dit maakt demontage en hergebruik lastig." Door gebruik van schroeven of lassen – droge verbindingen – wordt dit eenvoudiger. "Daarom is het zaak al bij het ontwerp rekening te houden met latere demontage. Dat beperkt de kosten voor hergebruik." In het verlengde daarvan pleit de wethouder ervoor om rekening te houden met mogelijk toekomstig gebruik van woningen. "Door ruimtes flexibel indeelbaar te maken, kunnen woningen meebewegen met veranderende behoeftes. Neem de levensloop van de mens als uitgangspunt".

AANSPREKENDE VOORBEELDEN

Houten kent al een aantal voorbeelden van grotendeels circulaire gebouwen. "Ons in 2012 geopende kringloopcentrum is opgetrokken uit gebruikte materialen. De realisatie was een stevige puzzel; passen en meten met een beperkt budget. Maar door gezamenlijke inspanningen van aannemer, adviseur en alle andere betrokkenen is het gelukt. Het kringloopcentrum is een visitekaartje waarmee we laten zien dat circulair bouwen mogelijk is." De zoutloods van Rijkswaterstaat is een ander markant voorbeeld. "In heel het land worden deze loodsen vervangen door circulaire nieuwbouw. Houten heeft de primeur. De nieuwe zoutloods is volledig demontabel en voorzien van een zonnedak."

PROEFTUIN

Ondanks het groeiende aantal voorbeelden bevindt circulariteit zich nog steeds in de pioniersfase. "In brede zin heeft Houten de ambitie om als proeftuin te fungeren. Daardoor is er binnen de gemeentelijke organisatie ruimte om te experimenteren, om nieuwe mogelijkheden te onderzoeken zonder dat de uitkomst vooraf vast staat. Deze mindset helpt bij de zoektocht naar circulaire alternatieven." Mensen zijn van nature behoudend. "Maar als zij ervaren welke impact al mogelijk is op het gebied van circulariteit raken steeds meer medewerkers enthousiast. Daarbij is het mooi om te zien dat sceptici die gegrepen worden door de circulaire gedachte vaak de meest enthousiaste ambassadeurs worden." Ook bedrijven hebben in toenemende mate oog voor het perspectief van een circulaire benadering, constateert Van Liere. "Steeds vaker zien zij kansen in plaats van bedreigingen."

VERTROUWEN IN VLIEGWIEL

Om die kansen te verzilveren, zijn samenwerking en transparantie cruciaal. "De bij circulaire projecten betrokken partijen hebben vaak verschillende belangen. Door deze over en weer inzichtelijk te maken en samen te bespreken, kun je ieders risico's zoveel mogelijk beperken. Dat vereist een omslag in denken, zeker voor het bedrijfsleven waar men elkaar vaak als concurrenten ziet. Maar openheid is een voorwaarde voor circulair succes. Gelukkig komen er steeds meer voorbeelden waarbij samenwerking en transparantie vruchten afwerpen. Dat geeft veel vertrouwen voor een toekomst waarin het circulaire vliegwiel steeds harder gaat draaien."

"SCHAALGROOTTE IS VAAK EEN VOORWAARDE VOOR EEN SLUITENDE CIRCULAIRE BUSINESSCASE."